

ONDERVINDINGEN EN WAARNEMINGEN OMTRENT OLIFANTEN IN SUMATRA ¹⁾

1. Het woongebied der olifanten.

Een kudde olifanten bewoont een min of meer uitgestrekt gebied, waarbinnen zij azende en steeds trekkende rondzwervt. Het gebied van elke kudde afzonderlijk bestaat uit laag (min of meer moeras-) en hoog (heuvel- of berg-) terrein. Afhankelijk van den moessontijd bevindt de kudde zich in het lage dan wel in het hoogere terreingedeelte. Zoodra de zware westmoessonbuien de lagere streken onder water zetten, doordat in den benedenloop de rivieren buiten haar oevers treden, trekt de kudde langzamerhand naar het hoger gelegen gebied. Het periodiek verschijnen van olifanten nabij kampons op de grens van laag terrein en heuvelgebied vindt hierin zijn oorzaak.

Afhankelijk van de uitgestrektheid van het gebied eener olifantenkudde is doorgaans de grootte der kudde, zoodat in het uitgestrekte benedenloop-gebied der grootte Sumatra-rivieren zich de grootste kudden ophouden, daarentegen in het stroomgebied der kleinere riviërtjes, zooals in het NW van Sumatra en Bengkoelen, de kudden uit minder leden bestaan. Dit aantal leden varieert van ± 15 tot ± 100 . De uitgestrektheid van het gebied, waarbinnen elke kudde afzonderlijk zich beweegt en als het ware thuis hoort, bedraagt minstens 200 km^2 en hoogstens 1000 tot 1200 km^2 , terwijl de grenzen er van zuiver zijn aan te geven. Al naarmate de westmoesson korter of langer duurt, blijven de kudden langeren of korteren tijd in de hoogere, meer bewoonde streken, en zullen de zwerftochten in dit hoger gelegen gebied zich ook verder uitstrekken. Als gevolg van een langdurigen en zwaren regenval worden dan ook nu en dan in een streek olifanten gesignaleerd, waar ze slechts eens om de vier tot zeven jaren verschijnen.

Het aantal olifanten over geheel Sumatra is uit den aard der zaak zeer moeilijk te schatten. De schattingen hieromtrent, waarin wordt gesproken van 2000 tot hoogstens 3000 beesten over geheel Sumatra, zijn volgens mijn overtuiging te laag. Met gerustheid durf ik te verklaren, dat alleen in het Zuiden van Zuid Sumatra (Lampongs en de zuidhelft van Bengkoelen) nog minstens 2000 olifanten voorkomen.

Daar enkele tientallen jaren terug bijna elke kampong in Zuid Sumatra over meerdere (soms tientallen) vuurwapens beschikte, die later over geheel Sumatra grootendeels werden ingenomen, wordt ons slurfdier nu veel minder in den weg gelegd dan voorheen. Volgens de mededeeling van ouden van dagen, uit afgelegen kampons op de grens van uitgestrekt oerwoud en meer bewoonde streken vertoonden zich vroeger soms jaren achtereen geen olifanten nabij deze kampons in hun ladangs, doch worden in de laatste tientallen jaren de ladangs en tuinen tusschen plant- en

¹⁾ De heer D. PIETERS heeft zich, na den militairen dienst vaarwel gezegd te hebben, sterk aangetrokken gevoeld tot het leven in de rimboe en het waarnemen van de rimboebewoners. Met een stevige, zelf gebouwde zeilschuit trekt hij erop uit en blijft hij gedurende weken en maanden rondwalen in de onontgonnen gebieden van Sumatra en Borneo. Zoo heeft hij weken lang verschillende olifantenkudden gevolgd, bespied en ook gekiekt. Wij hebben hem gevraagd, eens wat voor ons tijdschrift te willen opschrijven omtrent zijn waarnemingen over het leven der rimboebewoners. Hier volgt een eerste bijdrage.

oogsttijd (dus juist in den regentijd!) regelmatig elk jaar door olifanten bezocht. Volgens hun overtuiging is dan ook het aantal olifanten nu grooter dan vroeger.

Het voornaamste gevaar voor hun voortbestaan is m.i. het hier en daar langzaam maar zeker inkrimpen van hun woongebied door het voortdringen der cultuur. Waar in de meeste streken de grenskampings in of nabij een kuddegebied jaarlijks niet te onderschatten schade lijden door olifantenbezoek, kan men in deze streken moeilijk afdoende beschermingsmaatregelen treffen. Herhaaldelijk heb ik mij ervan kunnen overtuigen, dat een kudde olifanten in enkele nachten een groot

Olifanten in een boschje midden in de rietvelden.

[Foto Pieters.]

gedeelte der op de ladangs staande paddie vernield had. Nog onlangs kon ik constateeren, hoe een groot complex peper (ongeveer 3000 dadap-boomen, waarom de peper rankt) door een kudde olifanten in één enkele nacht verwoest was. De boomen waren alle omgetrokken en hier en daar ont kruind om de jonge dadap-loten te verorberen.

Een streng jachtverbod tegen het schieten van wijfjes en bullen met tanden beneden 5 kg gewicht (minstens 50 cm naar buiten stekende stoottanden, met een geheele lengte van 90—100 cm en ruim 5 kg gewicht) en het slechts bij hooge uitzondering vergunning verleenen voor uitvoer van levende olifanten — waardoor het vangen door middel van valkuilen vanzelf zal ophouden —, zal m.i. de olifanten op Sumatra

voldoende beschermen¹⁾. Alleen in streken, waar voldoende toezicht mogelijk is en waar door het voortdringen der cultuur een aldaar thuishoorende kudde olifanten met uitroeiing bedreigd wordt, moet m.i. als eenig redmiddel de jacht geheel verboden worden. Daar de kans op succes (het verkrijgen van tanden boven 5 kg gewicht) op de olifantenjacht zeer gering is en grootendeels afhankelijk van een fysiek sterk gestel en van voldoende rimboe- en jachtroutine van den jager, zal zelfs bij een veel intensiever jagen op olifanten dan thans het geval is het aantal geboorten jaarlijks rijkelijk opwegen tegen het aantal geschoten exemplaren, tenzij men alles wat voor het geweer komt en slurf draagt, dus ook wijfjes en jongen, onder vuur neemt, zooals nog maar al te veel gebeurt. Meerdere malen vernam ik van de bevolking, dat er korten tijd geleden een gezelschap heeren op olifantenjacht was geweest, die, daar er geen tandendragers bij een ingehaalde kudde waren, eenige, soms 4 of 5, wijfjes hadden geschoten om, in stede van tanden, pooten als trophee mee te kunnen nemen!

Daar de tandendragers (vooral de volwassen bullen met flinke tanden) overdag zelden in de achterhoede der kudde zijn, maar steeds links of rechts of meer vóóraan, ziet men bij het inhalen van een kudde steeds alléén wijfjes. Eerst voortgezette vervolging vele dagen achtereen geeft in gunstig terrein een kans om de tandendragers te ontwaren, en dan nog alleen, wanneer de kudde met haar fijnen reuk ons niet ontijdig speurt.

Gelukkig worden de streken, waar de olifanten nog in onverminderd aantal voorkomt, voldoende beschermd zonder dat de overheid hier bemoeienis mee heeft, en wel door het muskieten (malaria) gevaar, dat stellig alle andere jachtgevaaren verre overtreft.

D. PIETERS.

¹⁾ Bij de nieuwe dierenbeschermings-ordonnantie (1931) is aan deze voorwaarden grootendeels voldaan. De uitvoer van levende olifanten is zonder vergunning verboden, evenals de uitvoer van tanden, die minder dan 5 kg wegen. De jacht is thans beperkt tot 6 maanden 's jaars en alleen geoorloofd met een vergunning van het hoofd van gewestelijk bestuur.

RED.

VAN HET WATERLAND ROND PALEMBANG

Toen ik indertijd in dit tijdschrift iets over de flora van het droge gedeelte van Palembang mededeelde, lag het in mijn bedoeling als pendant iets over de natte flora daarop te laten volgen. Ik begon toen alvast van eenige typische verschijningen foto's te maken, maar verder is het door verlof en overplaatsing nooit gekomen. Nu is het jammer als die foto's nutteloos ergens in een lade liggen te verbleken en zoo waag ik het er op aan de hand daarvan nog wat over het waterland van Palembang te vertellen.

Men moet in Palembang onderscheid maken tusschen twee moerasvormen: de meest tijdelijke en de vrij permanent onder water staande gronden.

De eerste zijn de uiterwaarden langs de groote rivieren; bij elken hoogen waterstand loopen ze onder en de kreekjes, die er doorloopen, zijn gevuld met troebel rivierwater. Hoogerop, waar de rivier meer vruchtbaar slib aanvoert, behoren deze renahgronden tot de vruchtbaarste sawahgronden.